

WWFs och Birdlifes FSC-grupps vägledning för FSC klagomål avseende bristfälliga kantzoner inom det FSC certifierade skogsbruket

Följande målbilder har införlivats i skogsbruksstandarden och därmed blivit till krav som skall följas av det FSC certifierade skogsbruket (se nedan). **Denna klagomålsvägledning rör skogssektorns målbilder för kantzoner.**

- Skogssektorns målbilder för friluftsliv och rekreation
- Skogssektorns målbilder för hänsynskrävande biotoper (22 st)
- **Skogssektorns målbilder för kantzoner mot sjöar, vattendrag och våtmarker**
- Skogssektorns målbilder för körning i skogsmark
- Skogssektorns målbilder för kulturmiljöer i skogsmark

Har du synpunkter på vägledningen?

Hör av dig till Isak Lodin, WWF isak.lodin@wwf.se

Har du frågor, behöver du hjälp stöd?

Då kan du kontakta Isak (se ovan) eller

Åke Person, BirdLife Ake.k.persson@gmail.com

Eva Mattsson, BirdLife eva@birdlife.se

Jan Linder, BirdLife janlinder48@gmail.com

Du hittar även mycket stöd och hjälp i:

”Vägledning framtagen av BirdLife Sveriges FSC-grupp till stöd för agerande vid undermålig miljöhänsyn i skogsbruket.”

Övergripande råd:

Skogssektorns målbilder återfinns i den svenska skogsbruksstandarden och **klagomål skall därför endast riktas till markägare som är FSC certifierade. Det är viktigt att man lägger tid på att efterforska detta innan man skickar iväg sitt klagomål.** Alla de stora bolagen/markägarna¹ är FSC certifierade. Det är svårare att veta om en mindre markägare är FSC certifierad då det inte finns något offentligt register eller karta. Om man vill veta om en privat markägare är FSC certifierad föreslår vi att man vänder sig till markägarens ombud (Södra, Vida etc) om man vet vilken det är (tex utifrån snitselband, virkesvältor). Kontaktuppgifter till samtliga gruppcertifikatet hittas på FSC Sveriges hemsida.²

- Inom FSC systemet skall man **först skicka klagomålet till certifikatsinnehavaren**, dvs till skogsbolaget eller till det gruppcertifikat markägaren tillhör. Skicka även en kopia till det svenska FSC kansliet (b.jansson@se.fsc.org) men **inkludera inga andra mottagare**. Om man skickar direkt till certifierare finns det en risk att klagomålet ”faller mellan stolarna” och inte hanteras av någon. <https://se.fsc.org/se-sv/kontroll-certifiering/lamna-synpunkter-och-klagomal>

¹ SCA, Holmen, Stora Enso, Statens fastighetsverk, Sveaskog, Billerud Korsnäs, Gysinge skog, Kopparfors, Hällefors-Tierps skogar, Svenska kyrkan (utom Härnösand och Luleå stift).

² [Grupper för skogsbrukscertifiering | Forest Stewardship Council \(fsc.org\)](https://se.fsc.org/se-sv/kontroll-certifiering/lamna-synpunkter-och-klagomal)

- Det FSC certifierade skogsbruket delar inte miljökammarens tolkning av vad det innebär att målbilderna skall följas. Det är därför troligt att de ofta inte kommer hålla med om att de avviker från målbildernas bestämmelser. I ett sådant läge är det ofta nödvändigt att överklaga klagomålet till certifikatsinnehavarens revisor. Ta dock kontakt med Isak Lodin isak.lodin@wwf.se" isak.lodin@wwf.se och be honom läsa klagomålet, inklusive certifikatsinnehavarens svar, så kan han bedöma om det finns en rimlig chans att få rätt vid ett överklagande.
- I klagomålet **inkluderar du en tydlig referens till någon av de indikatorer i den svenska skogsbruksstandarden som rör kantzoner där målbilden för kantzoner införlivats i riktlinjer 6.6.5, 6.7.1 eller 6.7.2).** Se exempel nedan.
- **Inkludera även en tydlig referens till någon/några av de punkter som finns i de sammanfattande rutorna i målbildernas (se Tabell) faktablad.** För en FSC certifierad markägare är dessa inga mål, starka rekommendationer eller saker att tänka på, utan punkterna skall följas så som de är formulerade (se rutorna längre ner).
- **Beskriv tydligt varför du menar att en planerad eller utförd skogsbruksåtgärd inte är förenlig med indikatorn och punkten/punkterna i målbildernas faktablad.** Detta inkluderar beskrivande text, bilder och gärna GPS koordinater på vart dokumenterade överträdelser är belägna.
- **Håll klagomålen kortfattade.** Inkludera endast sådan information och text som är relevant för klagomålet.

Tabell 1. Översikt över rubriken på de sammanfattande rutor med skall krav som återfinns i målbilderna som rör kantzoner.

Målbild(er)	Rubrik på ruta med sammanfattande skall krav
Kantzoner mot sjöar, vattendrag	Kantzonens Funktion/Består av/Åtgärd Att tänka på vid föryngringsavverkning Att tänka på vid beståndsanläggning Att tänka på vid röjning Att tänka på vid gallring Att tänka på vid körning över vattendrag (denna finns också med i målbilden körning i skogsmark).
Kantzoner mot våtmarker	Målbild för god hänsyn

Indikatorer och tillhörande riktlinjer:

6.6.5 I samband med röjning och gallring bevaras och/eller nyskapas kantzoner och hänsynsytor.

RIKTLINJER 6.6.5: Kantzoner och hänsynsytor röjs endast i syfte att gynna naturvärden. Lövrädsrika kantzoner återskapas där det är möjligt. Skogssektorns målbilder för kantzoner mot sjöar, vattendrag och våtmarker är implementerade i tillämpning, uppföljning, anpassning och dokumentation gällande brukandet av skogen.

6.7.1 Ekologiskt funktionella kantzoner mot vattendrag och öppna vattenytor bevaras eller återskapas vid behov. Kantzonens utformning och bredd planeras och anpassas utifrån vattenmiljöns naturvärde och känslighet samt kantzonens skogliga naturvärden.

RIKTLINJER 6.7.1 OCH 6.7.2: Skogssektorns målbilder för kantzoner mot sjöar, vattendrag och våtmarker är implementerade i tillämpning, uppföljning, anpassning och dokumentation gällande brukandet av skogen.

6.7.2 I anslutning till våtmarker bevaras naturliga eller återskapas ekologiskt funktionella kantzoner.

Sammanfattande rutor med krav från faktabladen:

Tabell 1. Översikt över rubriken på de sammanfattande rutor med skall krav som återfinns i målbilderna som rör kantzoner.

Målbild(er)	Rubrik på ruta med sammanfattande skall krav
Kantzoner mot sjöar, vattendrag	Kantzonens Funktion/Består av/Åtgärd Att tänka på vid föryngringsavverkning Att tänka på vid beståndsanläggning Att tänka på vid röjning Att tänka på vid gallring Att tänka på vid körning över vattendrag (denna finns också med i målbilden körning i skogsmark).
Kantzoner mot våtmarker	Målbild för god hänsyn

Kantzoner mot sjöar och vattendrag:

För de punkter som markerats med gult kan man relativt enkelt göra en bedömning om det rör sig om en överträdelse av målbilden. I andra fall är kraven vagt formulerade (*"lämnas utifrån befintliga förutsättningar"*). Eller så krävs bedömningar om vilken typ av kantzonsmiljö det rör sig om. Exempelvis, är det ett utströmningsområde? eller en hänsynskrävande biotop? Finns en funktionell kantzon?

Klagomål mot dessa punkter är något mer komplicerade och man bör läsa faktabladet för vägledning om hur dessa bedömningar skall göras (se länk nedan).

[hansyn-till-vatten-alla-faktablad-samlade-i-en-pdf.pdf \(skogsstyrelsen.se\)](https://www.skogsstyrelsen.se/hansyn-till-vatten-alla-faktablad-samlade-i-en-pdf.pdf)

ATT TÄNKA PÅ VID BESTÅNDSANLÄGGNING

- Där en funktionell kantzon med träd och buskar finns utgör den gräns för var markberedning utförs.
- På sträckor där kantzon saknas helt eller är smal sker kontinuerlig markberedning (harvning) inte inom 10 meter från sjö eller vattendrag.
- Fläckmarkberedning/högläggning och sådd/plantering sker inte närmare än 5 meter från sjö eller vattendrag.
- Markberedning leder inte till slamtransport ut i sjö, vattendrag eller dike som ansluter till sjö eller vattendrag.
- För att förhindra körskador gäller samma målbilder som vid föryngringsavverkning.

ATT TÄNKA PÅ VID GALLRING

- Om kantzonen bedöms vara funktionell lämnas den ogallrad.
- Ingen gallring i utströmningsområden i direkt anslutning till vatten
- Hänsynskrävande biotoper mot vatten lämnas utan skogsbruk, alternativt utförs naturvårdande skötsel.
- Kantzonen underväxtröjs inte.
- Inga körskador i och i direkt anslutning till vattendrag och sjöar. Detta innebär att körning inte sker inom cirka 10 meter från vatten.
- Inga körskador som leder till ökad slamtransport till sjöar och vattendrag
- Inga körskador i utströmningsområden

ATT TÄNKA PÅ VID FÖRYNGRINGSÄVVERKNING

- Ingen avverkning i utströmningsområden i direkt anslutning till vatten.
- Hänsynskrävande biotoper mot vatten lämnas utan skogsbruk, alternativt utförs naturvårdande skötsel.
- Träd, buskar och övrig vegetation som bedöms ge stabil beskuggning över tid, bidra med föda och död ved till vattnet samt fungera som filter mot slamtransport, lämnas utifrån befintliga förutsättningar.
- Allt löv inom cirka 10 meter från vattnet lämnas i barrdominerade bestånd.
- Kantzonen underväxtröjs inte.
- Inga körskador i och i direkt anslutning till vattendrag och sjöar. Detta innebär att körning inte sker inom cirka 10 meter från vatten.
- Inga körskador som leder till ökad slamtransport till sjöar och vattendrag.
- Inga körskador i utströmningsområden.

Kantzoner mot våtmarker:

VII Skarp övergång

Åtgärd: Kantzonen varierar med utgångspunkt från förutsättningarna, **men bör vara minst 5 meter bred**. Bredda kantzonen på sträckor med naturvärden som lövinslag, hänglavsrik skog, branter, äldre träd, död ved eller andra avvikande miljöer.

VIII Successiv övergång

Åtgärd: Kantzonens bredd varierar, avgränsa kantzonen vid första genomsnittsträdet. Bredda kantzonen på sträckor med naturvärden som lövinslag, hänglavsrik skog, branter, äldre träd, död ved eller andra avvikande miljöer.

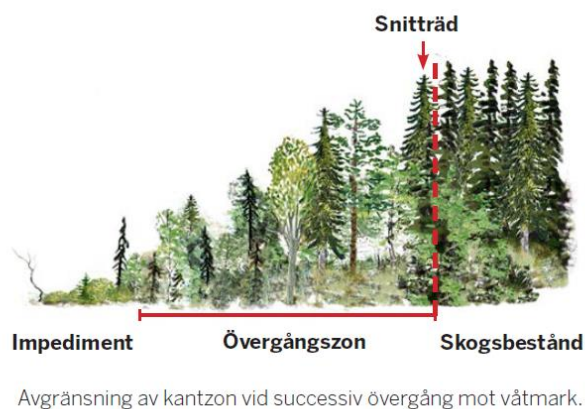
Förklaring av några begrepp som används i målbilden för kantzoner.

Funktionell kantzon – I vägledning till FSC standarden kan man utläsa att en ekologisk funktionell kantzon ofta har flera trädslag, skiktning, inslag av stående död. Enligt målbilderna är det tyvärr inte glasklart att man i alla lägen skall lämna en kantzon mot vatten: *”begränsade sträckor kan vara mest ändamålsenligt att avverka ända fram till vattnet för att möjliggöra utveckling av en mer funktionell kantzon i det nya beståndet”*.

Hänsynskrävande biotop – Ett område med påtagliga naturvärden där särskild hänsyn bör tas vid alla skötselåtgärder för att förhindra eller begränsa skador i och invid biotopen. Totalt har målbilder tagits fram för 22 stycken hänsynskrävande biotoper som skall följas av det FSC certifierade skogsbruket. <https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/mer-om-skog/malbilder-for-god-miljohansyn/malbilder-hansynskravande-biotoper/hansynskravande-biotoper-alla-faktablad-samlade-i-en-pdf.pdf>

Hänsynskrävande bäck- eller svämskogar kännetecknas bland annat av förekomst av död ved, gamla träd, sockelbildning, stenblock, höljor med stående vatten.

Skarp och succesiv övergång till våtmark - <https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/mer-om-skog/malbilder-for-god-miljohansyn/malbilder-kantzoner-mot-vatmarker/kantzon-mot-vatmarksimpediment-funktion.pdf>

Här följer 3 exempel på hur man kan formulera klagomål

Exempel 1

Klagomål på bristfällig kantzon mot sjö eller vattendrag vid slutavverkning

Skickas till³: Bolag xx

Kopia till: Beatrice på FSC kansliet b.jansson@se.fsc.org

Klagomålet

FSC klagomål avseende otillräcklig kantzon mot bäck i strid med bestämmelser i svenska FSC standarden

Standard och indikator: Svenska FSC skogsbruksstandarden, indikator 6.7.1

Grund för klagomålet

I juli 2023 slutavverkade bolag xx ett område i xx kommun. Området har tidigare anmälts för avverkning till Skogsstyrelsen med avverkningsnummer xxx⁴. Genom det avverkade området rinner en bäck (se karta/bild). Enligt indikator 6.7.1 med tillhörande riktlinje skall ni ta hänsyn till bäckar vid skogsbruksåtgärder i linje med målbilden för kantzoner mot sjöar och vattendrag (se standardutdrag i kursiv stil nedan).

6.7.1 Ekologiskt funktionella kantzoner mot vattendrag och öppna vattenytor bevaras eller återskapas vid behov. Kantzonens utformning och bredd planeras och anpassas utifrån vattenmiljöns naturvärde och känslighet samt kantzonens skogliga naturvärden.

RIKTLINJER 6.7.1 OCH 6.7.2: Skogssektorns målbilder för kantzoner mot sjöar, vattendrag och våtmarker är implementerade i tillämpning, uppföljning, anpassning och dokumentation gällande brukandet av skogen

Detta innebär att man vid förnygringsavverkning skall ta den hänsyn som finns sammanfattad i målbildens faktablad (se bild nedan). Trots detta har ni på ett flertal ställen avverkat lövträd och underväxtröjt bort mindre granar alldeles invid bäcken (referera till tydliga bilder, punkter på kartan/GPS koordinater).

³ Hos många certifikatsinnehavare kan man skicka in klagomålet via digitala formulär på hemsidan.

⁴ Alltid bra att begära ut avverkningsanmälan från Skogsstyrelsen för att få information om planerad hänsyn, Maila till registrator@skogsstyrelsen.se

ATT TÄNKA PÅ VID FÖRYNGRINGSÄVVERKNING

- Ingen ävverkning i utströmningsområden i direkt anslutning till vatten.
- Hänsynskrävande biotoper mot vatten lämnas utan skogsbruk, alternativt utförs naturvårdande skötsel.
- Träd, buskar och övrig vegetation som bedöms ge stabil beskuggning över tid, bidra med föda och död ved till vattnet samt fungera som filter mot slamtransport, lämnas utifrån befintliga förutsättningar.
- Allt löv inom cirka 10 meter från vattnet lämnas i barrdominerade bestånd.
- Kantzonen underväxtröjs inte.
- Inga körskador i och i direkt anslutning till vattendrag och sjöar. Detta innebär att körning inte sker inom cirka 10 meter från vatten.
- Inga körskador som leder till ökad slamtransport till sjöar och vattendrag.
- Inga körskador i utströmningsområden.

Vi förväntar oss följande hantering som ett resultat av vårt klagomål

Vi förutsätter att ni utreder vårt klagomål och återkommer med en utförlig beskrivning av era slutsatser inklusive en redogörelse för vad ni avser göra för att säkerställa att detta inte sker igen.

Exempel 2

Klagomål på underväxtröjning av kantzon vid gallring.

Skickas till: Bolag xx

Kopia till: Beatrice på FSC kansliet b.jansson@se.fsc.org

Klagomålet

FSC klagomål avseende underväxtröjning av kantzon vid gallring i strid med bestämmelser i svenska FSC standarden

Standard och indikator: Svenska FSC skogsbruksstandarden, indikator 6.6.5

Grund för klagomålet

I oktober 2023 gallrade bolag xx ett område i xx kommun. Enligt indikator 6.6.5 med tillhörande riktlinje (se standardutdrag i kursiv stil nedan) skall ni endast röja kantzoner för att gynna naturvärden. Ni skall enligt samma riktlinje tillämpa målbilden för kantzoner mot sjöar och vattendrag i brukandet av skogen.

6.6.5 I samband med röjning och gallring bevaras och/eller nyskapas kantzoner och hänsynsytor.

RIKTLINJER 6.6.5: Kantzoner och hänsynsytor röjs endast i syfte att gynna naturvärden. Lövträdsrika kantzoner återskapas där det är möjligt. Skogssektorns målbilder för kantzoner mot sjöar, vattendrag och våtmarker är implementerade i tillämpning, uppföljning, anpassning och dokumentation gällande brukandet av skogen.

Detta innebär att ni vid gallring skall ta den hänsyn som finns sammanfattad i målbildernas faktablad (se nedan). Trots detta underröjde ni innan gallringen bort all underväxt på båda sidor av den bäck

som går igenom det gallrade området (referera till tydliga bilder, punkter på kartan/GPS koordinater).

ATT TÄNKA PÅ VID GALLRING

- Om kantzonen bedöms vara funktionell lämnas den ogallrad.
- Ingen gallring i utströmningsområden i direkt anslutning till vatten
- Hänsynskrävande biotoper mot vatten lämnas utan skogsbruk, alternativt utförs naturvårdande skötsel.
- Kantzonen underväxtröjs inte.
- Inga körskador i och i direkt anslutning till vattendrag och sjöar. Detta innebär att körning inte sker inom cirka 10 meter från vatten.
- Inga körskador som leder till ökad slamtransport till sjöar och vattendrag
- Inga körskador i utströmningsområden

Detta är inte förenligt med målbilden för kantzoner mot sjöar och vatten, och är också ett exempel på en produktionsinriktad åtgärd som inte skall utföras i kantzoner enligt indikator 6.6.5.

Vi förväntar oss följande hantering som ett resultat av vårt klagomål

Vi förutsätter att ni utreder vårt klagomål och återkommer med en utförlig beskrivning av era slutsatser inklusive en redogörelse för vad ni avser göra för att säkerställa att detta inte upprepas.

Exempel 3

Klagomål på bristfällig kantzon mot våtmark vid föryngringsavverkning

Skickas till: Bolag xx

Kopia till: Beatrice på FSC kansliet b.jansson@se.fsc.org

Klagomålet

FSC klagomål avseende bristfällig kantzon mot våtmark i strid med bestämmelser i svenska FSC standarden

Standard och indikator: Svenska FSC skogsbruksstandard, indikator 6.7.2

Grund för klagomålet

I september 2023 slutavverkade bolag xx ett område i xx kommun (avverkningsanmälan xxxxx). Den södra delen av avverkningen gränsar mot ett större myrområde (se karta). Enligt indikator 6.7.2 med tillhörande riktlinje skall ni lämna ekologisk funktionella kantzoner mot sådana myrområden i enlighet med skogssektorns målbild för kantzoner mot våtmarker (se standardutdrag i kursiv stil nedan).

6.7.2 I anslutning till våtmarker bevaras naturliga eller återskapas ekologiskt funktionella kantzoner.

RIKTLINJER 6.7.1 OCH 6.7.2: Skogssektorns målbilder för kantzoner mot sjöar, vattendrag och våtmarker är implementerade i tillämpning, uppföljning, anpassning och dokumentation gällande brukandet av skogen.

Minibredden på en kantzon mot en våtmark skiljer sig åt beroende på om det rör sig om en skarp eller succesiv övergång (lägg in referens/bild på målbildens faktablad).

VII Skarp övergång

Åtgärd: Kantzonen varierar med utgångspunkt från förutsättningarna, **men bör vara minst 5 meter bred**. Bredda kantzonen på sträckor med naturvärden som lövinslag, hänglavsrik skog, branter, äldre träd, död ved eller andra avvikande miljöer.

VIII Successiv övergång

Åtgärd: Kantzonens bredd varierar, avgränsa kantzonen vid första genomsnittsträdet. Bredda kantzonen på sträckor med naturvärden som lövinslag, hänglavsrik skog, branter, äldre träd, död ved eller andra avvikande miljöer.

Oavsett vilken minibredd som gäller för den aktuella avverkningen så är det tydligt att ni inte följt målbilden. På de ca xx meter som gränsar mot myr på den aktuella avverkningen saknas kantzon helt på omkring 3/4 (hänvisa till bilder) och på den ¼ del där kantzon sparats är bredden någon enstaka meter (bilder).

Vi förväntar oss följande hantering som ett resultat av vårt klagomål

Vi förutsätter att ni utreder vårt klagomål och återkommer med en utförlig beskrivning av era slutsatser inklusive en redogörelse för vad ni avser göra för att säkerställa att detta inte upprepas.